

Penktoji valdžia

(Atkelta iš 1 p.)

- Kalbėdamas apie naujas tendencijas organizuotų nusikaltėlių pasaulyje, Jūs akcentavote teisėtą ir neteisėtą veiklos susipynimą, nusikaltėlių ir valdžios žmonių ryšius. Ar turite konkrečių tai įrodančių faktų?

- Yra tokių požymių. Jei turėčiau įrodymų faktų, žinoma, juos pateikčiau atitinkamoms institucijoms. Faktų turiu, bet jie nepakankami, kad teisme galėčiau apginti.

- Dar neseniai tvirtinta, jog mūsų šalyje apskritai neegzistuoja organizuotas nusikalstamumas...

- Organizuoto nusikalstamumo atsikaitos tašku reikėtų laikyti M.Gorbačiovo pradėtas ekonomines ir politines reformas: "varžtų atpalaidavimas" sukėlė nusikalstamumo augimą, turėjusį įtakos ir organizuotam nusikalstamumui atsirasti. Prasidėjus permainoms Baltijos šalyse, vėlgi tapo neaišku, kas yra teisinga, kas ne, pavyzdžiui, dešimtmečiais baustina spekuliacija tapo visiškai normalia prekybos veikla. Tuomet, deja, per mažai dėta pastangų priimti įstatymus, kurie būtų užkirte kelią korupcijai. Tik 1993 metais Lietuvos baudžiamajame kodekse numatyta atsakomybė už nusikalstamų grupių organizavimą ir dalyvavimą jose. Šiuo metu, turimais oficialiais duomenimis, Lietuvoje veikia beveik 100 nusikalstamų grupuočių, dalis - grynai kriminalinių, o kitos - aukštesnio organizuoto lygio, susijusių su reketu, pinigų "plovimu", kontrabanda, pareigūnų papirkinėjimu, dalyvavimu ekonominėje veikloje ir privatizavimo procese.

- Nusikalstamumo lygis procentais pastaraisiais metais ėmė mažėti, nes... organizuotas nusikalstamumas pats riboja savo paties augimą. Šią mintį net Jūs pats priskyrėte prie diskutuotinių ir galbūt paradoksalių.

- Ir nusikalstamas pasaulis pradėjo gyventi pagal rinkos, pasiūlos ir paklausos dėsnius, tapo savireguliuojančiu reiškiniu. Jei persotinama rinka, kažkas turi pasitraukti. Tai rodo kova tarp konkuruojančių gaujų, kai mafijinė struktūra pašalina kita. O juk visos veiklos sritys, galinčios duoti kiek didesnę pelną, mafijos jau beveik pasidalintos.

- Latvijos generalinis prokuroras Janis Skrastinšs minėjo skaičius: 10 tūkst. gyventojų Latvijoje tenka 154,7 nusikaltimui, Lietuvoje - 163,6, Estijoje - 265,2. Jūs pateikėte nužudymų dinamiką: 1986 m. Lietuvoje jų užregistruota 140, 1990-aisiais - jau 224, pastaraisiais metais - daugiau kaip 500. O kokios jų išaiškinamumo tendencijos?

- Išaiškinamumas žymiai geresnis, bet nereiktų tiesmukai lyginti, nes labai pasikeitė nusikalstamumo struktūra. Beje, tarp neišaiškintų žmogžudysčių dažniausiai ir būna susijusios su organizuotu nusikaltėlių pasauliu.

- Vienas iš būdų demaskuoti nusikaltėlius - infiltruoti į nusikalstamas struktūras profesionalus - policininkus, žvalgybininkus. Jūs teigėte, kad ši mūsų šalies įstatymais numatyta galimybė praktiškai nebuvo įgyvendinta. Ar tokių atvejų visai nebuvo?

- Jei ir žinočiau, negalėčiau to pasakyti.

- Ar pagrįsti spaudoje pasirodę teiginiai, kad nužudytas verslininkas Sigitas Čiapas buvo Saugumo departamento bendradarbis?

- Kalbėdamas šiomis temomis, nė vienas pareigūnas neturi teisės minėti konkrečių pavardžių. Štai ir Latvijos generalinis prokuroras nurodė, kad jų nusikalstamo pasaulio vadeiva gyvena Olandijoje, tačiau

jis neidentifikavo šio asmens, o tik nurodė inicialą, galbūt ir ne tą.

- Baudžiamasis kodeksas 1994 metais papildytas nuostata, kad nusikalstamos grupės dalyvis, padėjęs demaskuoti jos veiklą, netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Ar buvo tokių atvejų?

- Vienas kitas.

- Jūs kritikuojate, kad mūsų šalis kovai su nusikaltėliais pasirinko baudžiamosios politikos griežtinimo kelią, kad per daug atvejų, kai numatoma laisvės atėmimo bausmė. Kuriais tuomet atvejais siūlytumėte to atsakyti?

- Baudžiamasis kodeksas numato laisvės atėmimą daugiau kaip 300 atvejų, bausmės vidurkis - daugiau nei pusketvirtų metų, o 100 tūkst. Lietuvos gyventojų - 350 kalinių, tuo tarpu kitose valstybėse šis skaičius nesiekia ir 200. Mūsų parlamentariai bando konkretizuoti bausmes, o mano manymu, kiekvienu atveju teismas turėtų vertinti individualiai: ar pirmą kartą žmogus padarė nusikaltimą, kokio pobūdžio ir t.t. Tuo tarpu vis daugiau kyla problemų su nusikaltėlių išlaikymu, perpildyti kalėjimai, kurie tampa nusikaltėlių mokykla. Štai prieš metus stipriai padidinom bausmes už automobilių vagystes, tačiau paanalizavus paaiškėjo, kad net anksčiau galiojusių bausmių galimybėmis nebuvo pakankamai pasinaudota.

- Lukiškės tampa finansinių machinatorių bastionu. Ar, Jūsų manymu, tai tikslinga?

- Suprantama, indėlininkai įpykę, vieni reikalauja juos sodinti, kiti - paleisti. Pasverus visus "už" ir "prieš", gal būtų galima priimti nuostata: duoti iššvaisčiusiam lešas asmeniui metus ar dvejus atsiskaityti su indėlininkais, o jei to nepadarys - skirti griežtesnę laisvės atėmimo bausmę. Tai, manau, būtų naudingiau indėlininkams: jie reikalauja keršto, bet pasilieka pliki-basi, o iš jų mokamų mokesčių "bankininkas" dar ir kalėjime išlaikomas.

- Ką reikėtų Jūsų pasakymas, kad Jūsų paties Seimui pateiktas Prevencinio sulaikymo įstatymas "išsisėmė"?

- Šis įstatymas, priimtas 1993 m., buvo būtinas, nors jis pakankamai drastiškas ir iškrenta iš visos teisines sistemos. Nesakau, kad jį reikia keisti - jis kol kas egzistuoja kaip tam tikra įbaiminanti forma. Bet visos tarnybos jau turi orientuotis į naujas formas ir metodus. Galimybės tam pas mus netgi didesnės nei kitose valstybėse. Vienose pasaulio valstybėse egzistuoja vieni leidimai (pavyzdžiui, esant būtinybei klausytis telefoninių pokalbių), kitose - kiti, o mes paėmėme tuos leidimus iš daugelio valstybių ir sudėjome į vieną vietą.

- Jūs kritikavote Baudžiamojo kodekso nuostatas dėl įslaptintų liudytojų.

- Įsivaizduokit situaciją: esu verslininkas, mane reketuoja. Teisme įslaptinami mano anketiniai duomenys, bet nurodyta, kokioje firmoje dirbu ir kada mane reketavo. Žinoma, teisiamam asmeniui nesunku susivokti, kas tasai liudytojas. Tačiau jeigu bus teįvardyta, kad pilietis x, dirbantis įstaigoje y, z dieną buvo reketuotas, teisminis procesas virst demokratijos farsu. Esu tikras: kol visuomenė sąmoningai nepradės kovoti su nusikaltėliais, nieko nebus. Visi tie anoniminiai telefonai ir taip toliau, mano nuomone, daro tik žalą. Tai turi būti labai sąmoninga ir visų kova.

- Gerai žinomas nusikalstamo pasaulio "tarptautinis bendradarbiavimas".

- Manau, vienas pagrindinių ir šios konferencijos uždavinių - žmonėms iš daugelio valstybių, kovojantiems prieš nusikalstamą pasaulį, susitikti, pasikeisti turimais duomenimis, kad esant reikalui galėtų viens kitam paskambinti ir pasakyti "padėk".